

Andrespråkslæring og Særtrekk ved norsk

Narvik april 2009

Hanne Haugli

Flerspråklige elever - noen utfordringer

Mer heterogen elevgruppe

En relativt stor andel av elevene kommer i løpet av skolealderen eller i sen førskolealder

Mange elever har basiskunnskaper i andre språk enn norsk

Utvikling både av basisferdigheter og utbygde ferdigheter på norsk

Nye typer avvik fra norsk språknorm.

”Analyse” av elevtekster (muntlige og skriftlige) som redskap til å finne elevens ferdighetsnivå og utviklingsmuligheter.

Mellomspråk

Mellomspråk er en betegnelse på innlærerspråk som er på vei mot et målspråk.

- enkelt
- ustabil
- variabelt
- har tverrspråklig innflytelse
- regelbasert
- kreativt

Å lære et nytt språk er en sammensatt prosess

Ytre faktorer som påvirker er

- læringsmiljø
- muligheter for å bruke språket til ulike formål i ulike sosiale omgivelser

De ytre rammene påvirker indre faktorer som

- motivasjon for å lære språket
- holdninger til språket og til brukere av språket

Språklæring henger sammen med

- Motivasjon
- Alder
- Kognitive ferdigheter
- Bruk av læringsstrategier
- Innlærerens tidligere erfaringer med å lære språk

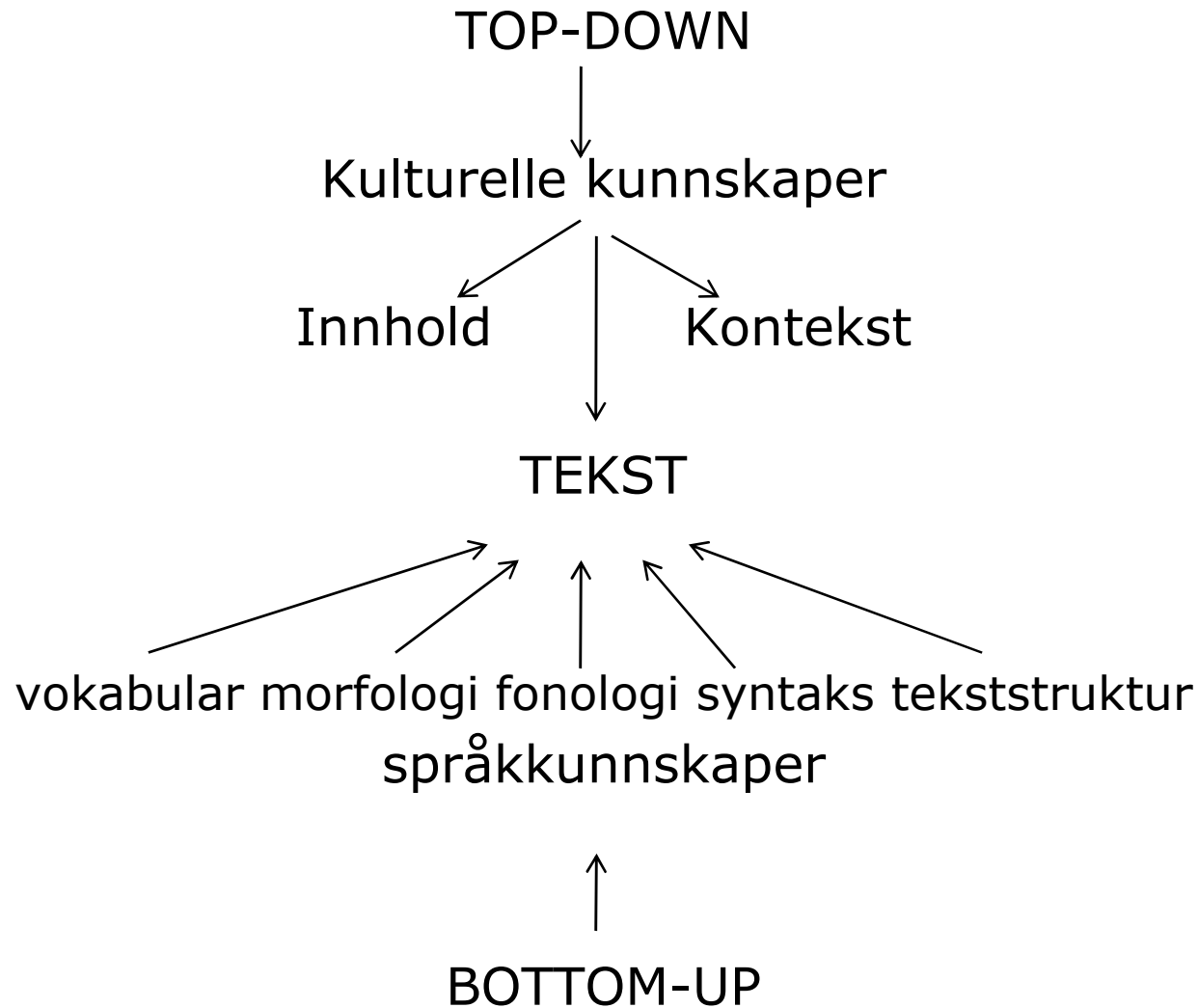
Morsmålsbakgrunn?

Vi kan forvente at elever med språk som vietnamesisk, kinesisk, tyrkisk, arabisk og somali vil bruke lenger tid på å tilegne seg norsk enn elever med for eksempel tysk eller spansk som morsmål.

Gode evner for språklæring knyttes til

- evnen til fonetisk avkoding
- evnen til å se forbindelsen mellom lyd og symbol
- evnen til å forstå hvilken funksjon ordene har
- evnen til å se sammenfallende mønstre og forhold mellom form og betydning

Ulike typer kunnskaper som forutsetning for forståelse

Kommunikasjonens betydning

For å utvikle begreper, er det nødvendig å få mulighet til å bearbeide dem språklig. Dette skjer gjennom kommunikasjon og refleksjon.

Hvordan lyder norsk?

- be-tyt-nin
- xi-ne-sis
- spe-si-en

Og hvorfor er ordet
selvoppholdelsesdrift så spesielt?

Ordet selvoppholdelsesdrift

- 21 bokstaver
- Seks stavelser
- Konsonantforbindelser:
lv, ld, dr, ft

Kjennetegn ved konsonantsystemet

Flere konsonanter kan følge etter hverandre innenfor samme stavelse:
språk, friskt, morskt

Innlærerstrategi: sette inn vokal eller sløyfe konsonant:

*de solo dirike og sipise mat

*Jeg er seiten år

- Retroflekse lyder i ord som barn, fordi
- Skillet p,t,k – b,d,g.
pakke – bakke, ta - da, bok - bog
P,t,k kan også være sterkt aspirert
i framlyd: pære, telle, kano

Vokaler

Norsk har uvanlig mange vokaler

A e i o u y æ ø å

Fem vokaler er mer vanlig

Markerte vokaler: y, ø, u

ny [ni] møte [måte] du [do]

Vokallengde er betydningsbærende

spise – spisse

hat - hatt

Trykk og setningsmelodi

Konstatering eller spørsmål:

Han har klart eksamen.

Han har klart eksamen?

*Konstatering, uttrykke forskrekkelse
eller anklage:*

Det er ikke sant!

Noen eksempler på trekk ved norsk som avviker fra mange andre språk

Spesielt vanskelig: verb i fortid

- De leste en novelle av Borgen forrige uke
- De har lest en novelle av Borgen
- Før de begynte på gruppearbeidet, hadde de lest
- De skulle lese... før de begynte på gruppearbeidet

Regler for samsvarsbøyning

En ny elev	Ei ny bok	Et nytt hus
Den nye eleven	Den nye boka	Det nye huset
Min nye elev	Min nye bok	Mitt nye hus
Den nye eleven min	Den nye boka mi	Det nye huset mitt

- *min ny sykkel
- *min ny sykkelen
- *den ny sykkel min
- *den ny sykkelen min

Substantiv og substantiviske ledd

en elev – elever

en lærer – lærere

ei bok – bøker

et barn - barn

eleven - elevene

barnet – barna

*Vi reiste i Marokko og besøke tante og onkel min ...

Setningsstruktur

Verbaleitet: alltid på andre plass i helsetningen:

Jeg leker med vennene mine.

Da leker jeg med vennene mine.

I leddsetningen skal subjektet stå foran

verbaleitet: Før jeg går hjem ...

*Før går jeg hjem, da jeg leker med vennene mine.

Nektingsadverbet har ulik plassering i helsetning og leddsetning:

Han har ikke gjort lekser. / Fordi han ikke har gjort lekser.

Elevtekst

Da jeg gikk ut i friminutten spør jeg noen jenter og gutter i klasser om jeg vil leke med de, da svare jeg ja. Det var morsom vi leke, vi leker sisten, mens jeg leker kikker jeg litt på skolen den var så stor at kan svimmel.

(12 år gammel, fem år i norsk skole, morsmål vietnamesisk)

Min første skoledag

Når høre jeg at jeg begynner på skolen til sommeren. Jeg er så glad. Men jeg kan ikke norsk. En dag jeg gå til butikken og kjøpe noen bøker og kommer tilbake hjem. Jeg sitter på sofaen og lese dem. Jeg lese men jeg forstår ikke hva betyr det. Min bror kan mye norsk jeg sier til han kan du fortelle meg hva er det så han fortelle meg på urdu. Snart kommer sommeren en dag jeg spurte til pappa hvilket skole er det. Det var et veldig fint og god skole som heter x.

(16 år gammel elev, pakistansk bakgrunn, tre år i Norge)

Norsk har mange språktrekk som er markerte

- fremre runde vokaler (y, ø, u)
- stavelsesstruktur (sprelsk)
- setningsstruktur (inversjon, ulike strukturer i helsetning og leddsetning)
- bøyningsmorfologi (genus, samsvarsbøyning, bestemthet)

Er norsk et vanskelig språk?

- Sammensatte ord
- Partikkelverb
- Mye bruk av underordnede setninger og varierte strukturer innenfor en og samme kategori bl.a. for å uttrykke logiske relasjoner som årsak, følge, vilkår,
- Motsetning, sammenlikning

- Relativt rikt på bøyning. Spesielt komplisert og uoversiktlig bøyning er knyttet til substantivfrasen
- Mange fortidsformer
- Modalverb (skulle, kunne, ville, måtte, burde)
- Passiv – viktig med tanke på fokusering og tekstopppbygging. Mange passivformer.

Anbefalt litteratur

- Engen, Thor Ola og Lars Anders Kulbrandstad: Tospråklighet, minoritetsspråk og minoritetsundervisning. Gyldendal Akademisk 2004.
- Golden, Anne, Kirsti MacDonald, Else Ryen: Norsk som andrespråk. Grammatikk. Universitetsforlaget 2008.
- Golden, Anne: Ordforråd, ordbruk og ordlæring i andrespråksperspektiv. Gyldendal Akademisk 2003.
- Hagen, Jon Erik og Kari Tenfjord: Andrespråksundervisning. Gyldendal Akademisk 1998.
- Hauge, An-Magritt: Den felleskulturelle skolen. Universitetsforlaget 2007.
- Johansen, Ole H.: Matematikkundervisning på andrespråket. I Ressursperm. Forsterket tilpasset norskopplæring. Oslo kommune. Utdanningsetaten 2005.
- Selj Elisabeth og Else Ryen: Med språklige minoriteter i klassen. Cappelen Akademisk 2008.
- Schultz, Jon-Håkon, An-Magritt Hauge, Harald Støre: Ingen ut av rekka går. Universitetsforlaget 2004.
- Valvatne, Helene og Margareth Sandvik: Barn, språk og kultur. Språkutvikling fram til sjuårsalderen. Cappelen Akademisk.
- Øzerk, Kamil: Sampedagogikk. Oplandske Bokforlag 2003.